

RESUMÉER FRA KVINDEFREDSLIGAENS EFTERÅRSMØDER 2025

SOFIE ROSE

KRIG, PLIGT OG MASKULINITET - MILITÆRUNDVIGELSE MED UDGANGSPUNKT I KRIGEN I UKRAINE

Sofie Rose er forsker og post.doc. ved Center for War Studies ved Syddansk Universitet. Hun holdt den 30.10.2025 et oplæg i Kvindefredsligaen, hvor hun fortalte, at der få timer efter Ruslands fuldskala invasion af Ukraine i 2022 blev gennemført et udrejseforbud for mænd i alderen 18-60. (Det er fornylig blevet lempet til 25-60 år). Trods forbuddet flygtede mere end 1 million til EU, og flere tusinde til andre lande. Der vides meget lidt om de mænd, der vælger ikke at deltage i forsvaret, og i stedet flygter fra krigen.

Den offentlige diskurs om krigen i Ukraine har været særligt domineret af narrativer om heltmod og national samling. I freds- og konfliktstudier portrætteres mænd ofte som enten beslutningstagere, gerningsmænd eller soldater. Mænd ses sjældent entydigt som civile i krig. De skal bekæmpes eller beskytte (kvinder-og-børn). Mænds statsborgerskab knyttes til en forventning om militærtjeneste, som giver dem en unik magtposition som „førsterangsborgere“. Denne forventning betyder også, at mænd i krig opfattes som (potentielle) soldater og derfor legitime mål (Srebrenica, Bucha). Mænds oplevelser og særlige sårbarheder som civile i krig, er generelt underbelyst i forskningen og marginaliseret politisk.

Forventningen til mænds rolle som potentielle soldater, bidrager til at fremstille dem som mindre berettigede til den beskyttelse og de rettigheder som typisk tildeles civile i krig – såsom retten til at flygte. Denne diskurs gør mænd der flygter særlig udsatte for stigmatisering og social eksklusion. Flere udtalelser fra europæiske politikere har eksemplificeret dette. Fx:

„It is not a human right to be paid to avoid the draft to defend your country“ Radoslaw Sikorski, Udenrigsminister, Polen

„Det er ikke intentionen med særloven, at våbenføre mænd skal lukkes ind i Danmark og have hjælp og beskyttelse“ – Anders Vistisen, DF, EU-PM, Danmark.

Sofie Rose har undersøgt, hvordan mænd der undviger militærtjeneste og flygter fra Ukraine portrætteres, samt deres sociale status og personlige oplevelser ud fra tre niveauer:

1) Statens (den ukrainske regerings) portrættering; 2) Perspektiver blandt den almene befolkning; 3) Personlige beretninger fra mænd der flygter.

Hun har udført feltarbejde i Danmark, Østrig, Moldova, og har analyseret lovgivning, offentlige udtalelser, rekrutteringskampagner og statens brug af sociale medier, samt lavet dybdegående interviews. Lovene om rekruttering afspejler og reproducerer ideen om at i krigstid har mænd en særlig pligt til at kæmpe. Den offentlige mening er mere kompleks og tvetydig. En undersøgelse fra juli 2024 om den offentlige mening om fredsforhandlinger, mobilisering og militærundvigelse, viser at 50% „forstår mænd der undgår militær tjeneste“, men også at 43 % af de adspurgte „skammer“ sig over dem. Stigmatisering og sympati sameksisterer. Stigma er ofte funderet i kønnede logikker – „rigtige mænd tager til fronten“ „jeg ser dem der flygter som svage mænd“. Men tvangsmobilisering øger sympatien med mænd der undgår militærtjeneste, også fordi mobiliseringsoplevelses opleves som korrump. Hertil kommer krigstræthed.

Krigen har haft stor indvirkning på maskulinitetsidealerne i Ukraine og civile mænds roller er blevet mere militariseret. Staten bruger heltefortællinger til at skabe et narrativ om at mænd, qua deres køn, har pligt til at beskytte nationen militært. Det er derfor blevet mere vanskeligt at leve civile liv.